

PATRIMONIUL NATURAL AL LOCALITĂȚII VĂLENI, RAIONUL CAHUL

Ecaterina PINTILII, master în științe umanistice

Summary

Natural heritage of Văleni includes a variety of elements, which by their specific unique features of the landscape of the locality. Valeni is located in southern Bessarabia, where several meanders and Prut forms the western boundary is hills and plains in a harmonious range that combines the old lake Beleu. Some elements of the natural heritage of the village Văleni are protected by law: geological and paleontological Natural Monument outcrop near the village Văleni scientific reserve "Lower Prut". Geological and paleontological Monument outcrop near the village Văleni is located 0.5 km south of s. Văleni, Cahul, on the left side of the valley r. Prut. Its surface has 3 ha, and the height is 30 to 90 m. Lake Beleu has a length of about 6 km, a width of 5.5 km, the average water depth of 3 meters. Sometimes, during the outpouring Prut, lake depth reaches 5-6 meters, but in the months of drought, the water level drops significantly, sometimes even appear islands. After origin Beleu lake is a relict of the Danube, as well as the right Prut Lake Brates.

Patrimoniul este un cuvânt de origine latină și are semnificația originară de moștenire [8, p. 9]. La sfârșitul secolului al XVII-lea apare pentru prima dată termenul de *patrimoniu*, având sens de „bun cultural”, dar începe să fie utilizat mai frecvent abia după 1930. În lumea anglo-saxonă, o perioadă îndelungată a fost folosit termenul *property*, iar din 1950 este utilizat *heritage* [8, p. 9].

Patrimonial natural este definit ca „ansamblul componentelor și structurilor fizico-geografice, floristice, faunistice și biocenotice ale mediului natural, a căror importanță și valoare ecologică, economică, științifică, biogenă, sanogenă, peisagistică, recreativă și cultural-istorică au o semnificație relevantă sub aspectul conservării diversității biologice, al integrității funcționale a ecosistemelor, al conservării patrimoniului genetic vegetal și animal, precum și pentru satisfacerea cerințelor de viață, de bunăstare, de cultură și civilizație ale generațiilor prezente și viitoare” [1, p. 6].

Conform Art.2 al *Convenției privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural*, adoptată la Paris la 21 noiembrie 1972 și a Art.1, alin. 4 al *Legii privind ocrotirea monumentelor* din 22 iunie 1993, bunuri de patrimoniu natural sunt considerate:

- monumentele naturale constituite de formațiuni fizice și biologice sau de grupări de asemenea formațiuni, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere estetic sau științific;
- formațiunile geologice și fiziografice și zonele strict delimitate, constituind habitatul speciilor animale și vegetale amenințate, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere al științei sau conservării;
- siturile naturale sau zonele naturale strict delimitate, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere științific, al conservării sau al frumuseții naturale [3, p. 241].

Patrimoniul natural al satului Văleni include o diversitate mare de elemente, care, prin specificul lor, oferă unicitate aspectului peisagistic al localității.

Satul Văleni este situat la sudul Basarabiei, acolo unde Prutul face câteva meandre și e limitat de vestite dealuri și șesuri, într-o gamă armonioasă ce se îmbină cu vechiul lac Beleu. Este așezat pe malul stâng al Prutului, la 30 km de orașelul Vulcănești și la 30 km de orașul Cahul. Este situat între 45° lat. N și 28° 1763 long. E și altitudinea 46 metri față de nivelul mării [12, accesat: 08.05.16].

Satul Văleni are un climat de tip continental, cu influențe oceanice, cu temperaturi și precipitații moderate. Pe fondul climatic general, dat de poziția zonei, se suprapun influențele reliefului. Teritoriul Republicii Moldova face parte din zona cu umiditate scăzută. Din punct de vedere climateric, sudul Moldovei este mai cald și mai arid. Suma temperaturilor medii diurne în perioada de vegetație activă variază de la 3200° C până la 3350°C. Cantitatea precipitațiilor în această perioadă constituie 250-300 mm. Cantitatea de

precipitații diferă de la an la an, de la un anotimp la altul și de la o lună la alta. Coeficientul hidrotermic este egal cu 0,8- 0,7 [9, p. 292].

Unele elemente ale patrimoniului natural al satului Văleni sunt protejate prin lege. Conform *Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat* din 25.02.1998 pe teritoriul satului Văleni sunt două arii protejate:

- *Aflorimentul de lângă satul Văleni* – monument al naturii geologo-paleontologic;
- Rezervația științifică „*Prutul de Jos*”.

Satul Văleni este așezat pe Câmpia Moldovei de Sud. În partea de răsărit a satului pe o lungime de 5-6 km se întinde o salbă de coline. Acest landsaft inedit, ce mărginește satul Văleni, a fost denumit acum câteva secole „*Colinele de Aur*”, zise așa pentru culoarea gălbui-roșcată a argilei ieșite la suprafață. „*Colinele de Aur*” sunt cunoscute în lumea științifică și ca „*Aflorimentul de la Văleni*”, denumit așa din cauza rocilor vechi apărute la suprafața solului. În Republica Moldova nu mai găsești o localitate înconjurată de atâtea râpi și coline[11, accesat: 08.05.16].

Teritoriul Republicii Moldova, sub aspect paleologic, ocupă un loc deosebit în Europa, fiind pe bună dreptate considerat un muzeu în aer liber. Foarte interesante și semnificative monumente paleontologice se află în sudul Moldovei, prezentând o importanță deosebită cuiburile fosiliere de vârstă Pliocenă de la Văleni [4, p. 6]. Monumentul geologo-paleontologic *Aflorimentul de lângă satul Văleni* este situat la 0,5 km sud de s. Văleni, raionul Cahul, pe versantul de stânga al văii r. Prut. Suprafața sa are 3 ha, iar altitudinea este de 30-90 m. Deținătorul funciar al acestui monument este primăria satului Văleni, iar beneficiar – Firma agricolă *Văleni*, constituită în anul 1975 [7, accesat: 08.05.16].

Aflorimentul de la Văleni prezintă un monument geologo-paleontologic cu mai multe nivele stratigrafice de vârstă Pliocenă și Pleistocenă. La baza secțiunii stratigrafice se află depozitele Pliocenului inferior (biozona MN 15) (4,8- 3,0 mln. de ani în urmă), alcătuite din mai multe (până la 7) pachete de aluviuni, care alcătuiesc terasa a VII-a a r. Prut. În depozitele aluviale au fost depistate resturi scheletice de mamifere (*Prochotona eximia*, *Prolagomis gigas*, *Pliomys kowalskii*, *Stephanorhinus megarhinus*, *Paracamelus alexejevi*, *Procapreolus cf. cusanus* ș.a.), care aparțin la Complexul faunistic Moldovian, precum și cochilii de moluște de apă dulce porațiene (*Margaritifera flabilati formes*, *Potomida bogatschevi* etc).

Deasupra aluviului Prutului Inferior sunt aranjate depozite aluviale mai tinere, în care au fost identificați dinți de elefant *Archidiskodon tamanensis* și de cabaline – *Equus (Allohippus) sussenbornensis*, de rozătoare (*Dolomys milleri*, *Allophaiomys pliocaenicus* etc.), caracteristice Complexului faunistic Tamanian, care este atribuit Pleistocenului inferior. În aluviunile (pietriș grosier și nisip) Pleistocenului mediu s-au găsit fragmente de dinți de elefant *Mammuthus trogontherii*, iar în argilele deluviale ce țin de Pleistocenul superior – dinți de mamut *M. primigenius* și *Equus* sp. Cercetările acestui amplasament au fost efectuate de paleozoologii Institutului de Zoologie al AȘM, geologii Institutelor de Geografie și Geologie ale Academiei de Științe a Rusiei, de geologul și paleontologul român N. Macarovici [1. p. 97].

Aflorimentul geologo-paleontologic pluristratigrafic de la Văleni este considerat un amplasament de reper pentru Pliocen-Pleistocenul din Europa, apreciat foarte înalt de participanții geologi și paleontologi în cadrul excursiei în perioada Colocviumului științific internațional „*Limitele stratigrafice dintre Neogen și Cuaternar*”, care și-a desfășurat lucrările la Moscova, în anul 1972. [1. p. 97]. Materialele geologice și paleontologice descoperite la Văleni conțin informații despre diverse fenomene geologice ce au avut aici loc în ultimele 5 milioane de ani. În râpi au fost găsite rămășițe scheletice de mastodonți, rinoceri și cămile, iar fiecare boț de argilă ascunde în el un fragment din istoria străveche a regiunii.

Solurile s-au format în funcție de condițiile climaterice și formele de relief. Ele sunt variate atât ca tip, cât și ca studiu de evoluție. În satul Văleni întâlnim două feluri de soluri: cernoziomuri obișnuite și

carbonatice. Ele sunt caracteristice pentru sudul Basarabiei. Aceste cernoziomuri sunt de o fertilitate mai redusă [5, p. 25]. În locurile de ieșire la suprafață a luturilor saline se formează cernoziomuri solonatzate sau solonețurile. Cei mai mari dușmani ai solurilor sunt eroziunile și alunecările de teren. Ele duc la spălarea și degradarea stratului fertil de sol și la formarea râpelor. Eroziunile și alunecările de teren actuale sunt generate, în mare măsură, de folosirea nerațională a pământurilor, fără a se ține seama de particularitățile lor naturale [5, p. 25].

În scopul restabilirii, păstrării și studierii ecosistemului reprezentativ natural de lacuri și bălți și creării condițiilor favorabile pentru reproducerea speciilor rare, a celor pe cale de dispariție și a altor specii de animale și plante [6, accesat: 08.05.16], Guvernul hotărăște crearea Rezervației de Stat „Prutul de Jos”. Rezervația științifică „Prutul de Jos” este amplasată în cursul inferior al râului Prut și are o suprafață de 1.691 ha, dintre care circa 1/2 revine lacului Belev. A fost creată la 23 aprilie 1991 pe baza lacului Belev și a bălților care formează un ecosistem unic de apă dulce din lunca râului Prut, aflat la vest de satul Slobozia Mare [1, p. 65].

În cuprinsul ei, această rezervație formează un ecosistem unicat de importanță nu numai națională, dar și internațională, scopul fiind de a ocroti flora și fauna lacului și a luncilor inundabile din jur. Lacul Belev prezintă interes ca monument al naturii de o mare valoare științifică, culturală și estetică. În prezent nivelul apei în lacul Belev, în mare măsură, depinde de nivelul apei din Dunăre și din râul Prut și variază în dependență de dinamica nivelurilor acestora.

Lacul Belev are o lungime de circa 6 km, o lățime de 5,5 km, adâncimea medie a apei fiind de 3 metri. Pe alocuri, în perioada revărsării Prutului, adâncimea lacului atinge 5-6 metri, însă în lunile secetoase, nivelul apei scade considerabil, pe alocuri chiar apar insulițe. După proveniență, lacul Belev este un relict al Dunării, ca și lacul Brateș de pe dreapta Prutului. După construirea digurilor în unele sectoare din partea superioară, lacul s-a mărit atingând circa 1.500 ha. În prezent apa pătrunde în lacul Belev prin două gârle și se scurge din lac prin una. De exemplu, în anul 1990 lacul Belev a secăt. În următorul an, ca rezultat al inundațiilor îndelungate (20 iulie - 10 septembrie), apele au acoperit nu doar împrejurările lacului, ci și aproape toată lunca din cursul inferior al Prutului, adâncimea lacului atingea cotele de 3-4 m. În al treilea an adâncimea a fost medie, dându-ne posibilitatea să observăm primele etape de dezvoltare și restabilire a florei și vegetației lacului. Astfel, cercetările au cuprins: perioada de până la apariția situațiilor extreme (anul 1989), două situații extreme – secarea definitivă din anul 1990 și umplerea completă a lacului în urma viiturilor din anul 1991 și prima etapă în restabilirea florei și vegetației lacului Belev (1992) [9, p. 292]. Lacul Belev face legătura cu râul Prut prin 4 canale. Datorită lipsei oricăror instalații de reglare a nivelului apelor pe acest canal, apele Prutului circulă liber în ambele direcții, iar regimul hidrologic al lacului este total dependent de oscilațiile cotelor apelor Prutului.

Canalul natural de alimentare cu apă *Manolescu* începe la distanța de 39,58 km de la gurile Prutului și se unește cu lacul Belev în partea lui de nord-vest. Lungimea totală a acestui canal este de 3,85 km, inclusiv un tronson de 1,5 km în lungul lacului, lățimea în capul canalului este 38,5m, iar adâncimea – 4,6 m. Canalul *Nevedului* are lungimea de 1,4 km, lățimea de 31 m și adâncimea de 1,61 m. Canalul *Gârla Rotarului* este grav deformat, având punctul de unire cu lacul situat la un nivel foarte jos, ceea ce permite scurgerea apelor lacului în Prut chiar și în perioadele cu nivel extrem de scăzut de ape. Lungimea totală a acestui canal este de 0,85 km, lățimea de 31 m, iar adâncimea – 3,05 m. Ultimul canal – *Popovca* - este situat mai aproape de marginea de sud-vest a lacului și are următorii parametri: lățimea – 27 m, lungimea – 0,55 km și adâncimea de 2,25 m. Toate canalele sunt spălate și adâncite în mod natural de apele ce se scurg din lacul Belev, cât și de fluxurile inverse ale apelor Dunării pe timp de inundații. Ajustările hidrotehnice improprii, făcute cu

scopul de a încetini viteza scurgerii apelor din lacul Beleu, au dus substanțial la degradarea canalelor de scurgere [2, p. 22].

Este cunoscut că bazinul râului Prut reprezintă un coridor natural utilizat de păsările migratoare orientate spre delta Dunării și nu numai. De asemenea, sistemul de lacuri, îndeosebi din bazinul Prutului de Jos, reprezintă relice ale bazinului dunărean de apă dulce, care s-au format în urma dezvoltării istorice a ținutului. Lacul Beleu din Moldova împreună cu lacul Brateș din România și alte lacuri mai mici formează începutul Deltei Dunării. Apa întregului sistem de lacuri din această zonă se află în permanentă comunicare cu râul Prut.

În acest context putem concluziona că ecosistemele naturale din bazinul râului Prut, în partea lui de jos și sistemul hidrologic al acestuia, este în mare măsură dependent de bazinul Deltei Dunării, la fel cum și biodiversitatea ecosistemelor naturale din bazinul Deltei Dunării sunt în mare măsură dependente de stare ecologică a bazinului râului Prut. Din acest motiv considerăm că bazinul râului Prut reprezintă un element structural-funcțional important al existenței și activității integre a rezervației *Delta Dunării*.

Bibliografie

1. Begu, Adam, Starea mediului și patrimonial natural al bazinului Dunării, Noosfera, Chișinău, 2012.
2. Belous, Tatiana, Lacurile Prutului de Jos din zona RAMSAR: analiza de mediu și planul de acțiuni prioritare, Chișinău, 2005.
3. Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, Paris, 21.11.1972, în: Coord. S. Musteață, Protecția juridică a patrimoniului arheologic. Culegere de acte normative și convenții internaționale, Chișinău, 2010.
4. David, Anatolie, Monumentele paleontologice din Moldova, semnificația lor științifică, culturală și educativă, în: Literatura și arta, 5 octombrie, 2002, nr. 40 (2876).
5. Dimo, N.A., Solurile Moldovei, problema studierii și particularitățile lor principale, Chișinău, 1958.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la crearea rezervației de stat „Prutul de Jos” <http://lex.justice.md/> (accesat la 08.05.16).
7. Legea privind fondul ariilor protejate de stat din 25.02.98 <http://lex.justice.md> (accesat la 08.05.16).
8. Ploșniță, Elena, Patrimoniu și patrimoniologie în sistemul educațional al Republicii Moldova: necesitatea și actualitate, în: Noi tendințe în protecția și promovarea patrimoniului cultural național și european, Materialele Conferinței Științifice, 27-28 septembrie 2013. (Red. coord. V. Ursu), Pontos, Chișinău, 2013, pp. 8-15.
9. Postolache, Gheorghe, Vegetația Republicii Moldova, Chișinău, 1995.
10. <http://www.youtube.com/watch?v=daw7VJJPnQs> (08.05.16).
11. <http://localitati.casata.md/index.php?action=viewlocalitate&id=9424> (accesat: 08.05.16).